

کتاب در فضیلت

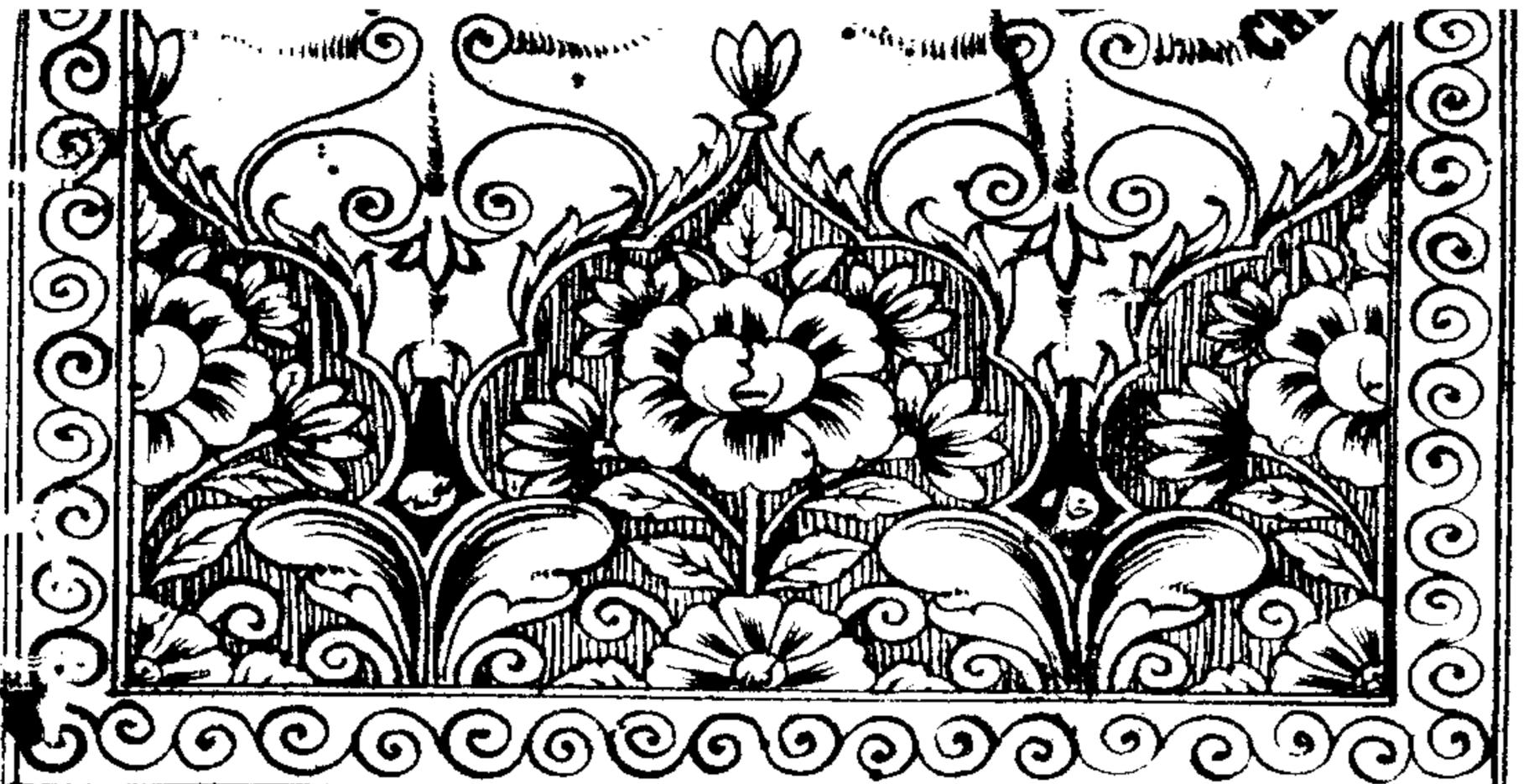
رسول الله صلی الله علیه و آله

مداح محمد که بایمای طغراب نای قطب الدوله مفتاح الملک مؤنس و لیدر محمد قطب علیخان در سیم
خک مصاحب خاص حضرت سلطان عالم خلد الله مملک و سلطانه و افاض علی العالمین به احسانه

جامع درهای فسیله مطبوعه انفس و افاق در بیان تهذیب اخلاق از کلام بزرگان دین
واقوال حکمای باطنین تالیف حافظ قرآن مجید کمانه روزگار محمد سعید

مطبعه محمدی کاظمی الله کاجوی و محمد طبع
دری محمدی کاظمی الله کاجوی و محمد طبع

بسم الله الرحمن الرحيم

حمدی کہ حضرت افرید کار اسرار جل جلالہ کجا از زبان این حیران سحر جان کہ ز بون لہن و لسانت سبہ
کہ یاید آید لفظم حمد ترا فطرت من کر شست پے طفل مدرسہ محیط شہنشاہیہ کہ زبان سبتہ بوم بچو پید
صفوحہ حمد تو کہ دارم سعید پے لغتی کہ در خود ہدیہ جناب نبوت با حضرت ختم رسالت باشد صلی اللہ علیہ وآلہ
و اصحابہ وسلم کی از نسبت این تہی ست و فرمایہ کہ کارش جہانم و شعارش ما ختم ست اسرار خاتم
کہ تھکی اشاید لفظم لال بوصف تو زبان ہمہ پے ای تو منزہ زبان ہمہ پے کہ زبانم نشو و خور
بچشم منع نماید ز جوش پے ہر گاہ از بنائش و دروین کماہ لو و بجز اعتراف لزولین تا کریت کہ
سبب تسوید این اوراق را شرح بدکشوف ضماہر عالی فطران معارفش ما کہ شد کنا ہر کار
لہن غدا امید و از افضل غفار و شفاعت حضرت سید الخصال صلوٰۃ اللہ علیہ العاقب الامم الابرار اور
الاشجار خضر عباد اللہ حافظ محمد سعید ابن حافظ کرم اللہ ابن حافظ سلطان محمود ابن حافظ
عین الدین کہو کہ ہر کلمہ کی ہم الکلو کو آری تو انا قوش الفیلش اتحا و نجشا و و تقلیدش از تہ تحقیق
کرامت کنا و بجزمت البنی و آلہ الامجا و بعضی از کلام سعادت و انجام حضرت ختم خلافت رضی اللہ عنہما

و مواظف حکما و عقلا و فوائد سکوت و کم گفتن **باب پنجم** در کلمات و نکات و لطائف و تفرقه
 و کلام سعادت و انجام ختم خلافت امیرالمومنین حضرت مرتضی علی رضی الله تعالی عنه و کرم الله وجهه
 و در ذکر ختم رساله و اتمام آن چون سنجی است از چندین کتب از غرائب اتفاقات تاریخ ترتیب
 آن سنجی شد با معنی این نسخه که هست هوش دل را بسوی بهر نکته او بجان رساله طریقه چون سنج
 از قول زربکان آمد بنام خورشید از آن گفت خرد سنجی به و مقدمه این رساله که از نکات لطیف است و محتوی
 است بر مخرجات زیاده چه هر چه در بیان قلم آمده همه از رو بخبر است بدیع ترا که تجربه محمد سعید که گوهر نایاب
 اوست این سخنان بلند و نکات ارزنده که از تالیف طالع آن کرده الا سگوه است بر هر نکته که صحبت
 و در اعطیت بی پایه لفظ نتیجه سیرتی مرقوم گردید و چون از ابتدا سخن تمیز که گوش هوش چشم و غیره
 سخند او شنید و بیانی پیدا کرد و جز مشکل نشا و فطرت بلند که از اوقات مزین و حسن و قبح و غیره
 و نفع و ضرر و صلاح و فساد و نحو ذلک حاصل آید بر ادراک حواس بچکانه که بی فتنه چنانکه بجایه حس
 و حرارت و ضد باور یافت و حساسه ذوق ادراک علل و جموح و ملاحظت و غیر آن است
 و بحاسه تنم ادراک رواج طلبیه که بیه مسیرد و بحاسه بصر ادراک صور و اشکال و الوان و نوری و بحاسه سمع
 ادراک اصوات چهره کشود و میان خویش و بیکانه و دوست و دشمن و نیک بد امتیاز بهر سید و رحمت
 و بیخ و بسط و مقص و حل و عقد مفهوم کرد بد عجب بکنها و طرفه بواجبها محسوس شده از محبت آری یا
 و نه از راحت نشانی مسید بنام خبر خبری می آید و نه از صدق بوی بیدار نشا علامتی بود و از غایب
 اثر نامید و فاعلی است بسی از مرت نامی می شنید کنونی که می آید و جوهر عقاود احقوف بیان
 صفات آیاب بود و حق جو مانند محبت کباب حکمت و شجاعت و عفت و عدالت که فضائل انسان
 اند در کتاب خوانده میشد و اراضد او این اوصاف کوزه و مرجوم و منقوه عالم مالامال مشاهد
 مسکینت اکنون زمانی ما بن کوش و در و تاپا پیش و غریب نقلی بشو شجرا از اوضاع و اطوار اهل
 سخت اند و کهن ج حزم بودم و از بابی فضائل و امور زلال بس طول و عین خواب
 مانند در روان کرد چشم ز سکر و دید و ولم را با غم بیدار میاید و بر می آید با طهارت یعنی

سخن فصیح و بیرون و
 درون و از این کتاب
 بجز این که در این
 نفع و بیرون و غیره
 و کلمات و نکات
 و غیره

ممکن اعظم بن اقیاب نفع متین احسن الاوتیها لکلبا من سینه نفا حضرت انصاری رضی الله تعالی عنده
 و لخوایش و عاوده جگر تیریش روزگار بشوریش و آشوب گرانیده و بولعجب منادی در نیات مضم
 کشته و مزاج اقوال و افعال تعزیر برین و متصل مقبره المنظر فویستاد مرقد نور از کباب اصحا بسید کلس
 شفیع البحرین صلی الله علیه و سلم سید هم صدیق اکبر و نفس سائر صحابه رضی الله تعالی عنهم بر گرد
 اولیا و نور دیده اقبای امام بن یحیی قطب ملت کرین حضرت صدق است قدس الله سره العزیز
 از حال او عالم را پامال کرده طرفه شرح و مرج و رکنش درین اسلام راه یافته خاتم سلیمان بدست دیو
 افتاده مالک کذب بشوکت تمام بجای او ممکن است و نزدیک آن قبر جوالمرد عالی همت از خاندان قس
 که او را در دل و کعبه بزرگان مقام است و مطلوب خاص عام است مروت نام است نور الله مرقد
 ابدار شفقار شدن آن عین محبت سخی بر خاطر با سینه کشت و شوقی و حسنها جا گرفت بیگانه
 و شناسنی شعار مروم کردید و در ارکان همت و عزومی تزلزل بدید آید و پهلوی آن تربت عز
 و بهام صد حسنا و صاحب عالی درجات بر او مروت محبت است اما را الله بر هانه اکنون خداو
 جا او را متصرف است و تسلط دارد و وضع و شریف خاص عام مطیع و منقاد اوست و در رب
 آن مرقد جو ائیت مابعد و صفات رفیق طریق شدت و رخا از علما مان خاندان مصطفی علیه
 افضل الصلوٰه و اکمل الصلوات یعنی و فارحه الله علیه رزق لا مکان او را جفا کمین است و دم
 استقلال نریند و قرب جو آن از معصومیت که پیوسته افتخار و مباح با بزرگان با و بود و از
 ملازمت او نام شان بلند آوازه میشد و جهانی را از حواج و سکنی راهانی میداد و از زمان
 ممتد بعالم قدس حلت و نموده سخا نام از ندانش بیامرزاد و حال لاجل عالم را فرود گرفته و مستغلا
 در جا او منزل کرده و در جنب آن کوز بر کسیت که عالم را از مصاب و حواض متلون محاذ میگرد
 هر که بد و پیوستی از رگازگ و جمع و الم زمانه و راستی بعافیت موسوم است و از مدت مدید
 بر ما من رضوان شامنه غفر الله له و بجای او مصیبت بر اسه که خد است عیا و ابا بعد و آن
 بر ما نشان عظیم که نور از و درخشان است جوان سعادتمند و محبت بلند است که مملو و

در حال سب از عاوده
 و جگر تیریش
 عطف فویستاد
 و او جوالمرد
 شفقار شدن یعنی
 عیش و انعم با دروم
 عقاب استقلال اینک
 شرفون و تمنا با کسا
 استادان یعنی
 و از بجای بیخ
 از این و در وقت
 از این و در وقت
 از این و در وقت

نمود اشرقی از آن که بدین نایب تصدیق بسیار و تکلیفات بشمار کشیدم هر چند که دیدم پنج لپه‌های منور
 نشاید موجود حال که از مساعده طالع ما یون بشمار میدام لحظه جداجا زیدارم چون ساچمه
 نمازم شما بستم و لبان نقش قدم پیر و شناختیار کنم فرو سجا کپا شنا چهره سودنم مویشت به خرابین از
 نمازم سجا کپای شانه فرموده طالب صادق ما از اجد امینت اما علم برین فتمت است از تقدیر کزین
 منیت لغتی چند بسوز و بسیار و نیز یکیشد عمر چون بار نفس آورده گذشته است و زندگای چون بن
 نگاه کرده رفتم و جیای چون جیای چشم کشاوه نمانده است و همچو شتر است کفنه شینت شده است
 طالب ما با من موقت را با من از وقت را از دست داده بیت اگر دریا بر پشت بوش و گزین
 شدی منوس افندس و چون بعد مشاهده این تا شاول اسجالت اصلی مرا حبت افتاد و لیسری سجا
 بل از گرفت حیرت سیندا یا که حیا مستعار با بندار اینهمه ناز و درین لیشیت و از زونا خوشیها کله
 با سوز و کداز در عالم امتیاز خجسته بسیر خواهد آورد و زوزه زندگای با وجود حیرت او پریشا و ناتوانی
 و ما قدر او بهر آن که لکنی بچ کیفیت خواهد گشت و چون ت اندوه طویل و عمر عیش کوتاه
 یافت از هجوم غم تشویش باذیشه راه یافت نوعی از جنون بهم رسید اگر چه همچون سعی شوش از
 و مساور باغ را با صلاح می آورد و دل حزین استمال و تسلی میگرد که صانع بدیع افرین که حکیم مطلق
 است بمقتضا فعل حکیم لایحه و عنی حکمه هر فعل اسرار غنی و جلی ششتمل میباشد که مرکب فکر حکما و
 عقل عقلا را در شکل آن فعل و سم می افتد و چکین به منیت و آگاه منیت و خور را در حضرت آورده
 منیت بر آینه او را جل کرده درین معنی حکمتی خواهد بود و اما خاطر راحت طلب سایش جو را سخت مشکلیش
 آید و از آرام مایوس گشت و در تمام آن شست از زاده چار یاس حایم از زولبر زکود و خوست و بر مرثیه
 جنفات مرضیه سخن چند بسپرد و یا بشرح زرائل کم عالم با مال اوست لب کشاید و آید نیک دل از یاد
 و بخار از سیند پر غبار آرد و و کجی خود را بسیار و در بعضا کذب به را گفتن و دست و نه بار
 نهفتن از این خلد دل بقرار بود و از افشار زبان را کما که کاهی استکل مانع چیره و سی مایه تیرس شینک
 میشد و کاین ایش بان غایب به در حضرت لب کشید و درین کو و کولون بچوشن و حیرت

درین باب
 ملاحظه فرمایید

می آید و حوصله نمی میکند و نه حالت کوبایی و نه اشت نه طاقت حرف سرانی اگر چه پیش از ایشان
 گفتن بکلف سزااست اما از فرجه حیرت و فراموشی که زبان جناب ایشان جز بمنو تعبیری نداشت کنگ
 خواب دیده و من تقیر علی جز بود میخوت و میگذاخت با عالمیان حینت و بر سببها و عرفیای می و جهت
 استقلال بلیغ نداشت و هر دم حیا میکرد چون یک هوس همیشه جوش میزد و حیا که خام می بست
 گاهی بخاطر مسکندت که از جمیع او اتم و کل طوائف انام خاص و عام بر دیده با من کرد می بست
 نور و پیش کرد و مانند شب و رسم اعظم پنهان داشتش که دو کاسی بود که در مقام صلح کل منزل
 کنیده با وضع و شرف و محقق مقلد هر طائفه و سر کرده اگر کانه تواند شد بیکانه هم نباشد و با سر که روند
 آینه صفت بنگ و بر آید خور البصوت او نماید و گاه بد است که زنگ آب با طباغ بسیار و روح
 بی از را باشد مانند مرکب و چشم دم جا کند و آرزو و آرزو لها آرام کرد و خاک و من اگر با مال و
 تو دشمن کرد و از حلقه ضا و تسلیم سرون تو و گاهی خاطر می رسید که هر که دم و دست زدا و او دستا ز یاد
 و هر که در و او عدوت قدم که در روح از بر تابد با موافق موافقانه و با منافق مخالفانه معامله
 نماید و گاهی توجه ل این مصرف میشد که خاشی از زبان سوسن از او آرزو و فریاد می کرد و شکفتن
 از کل استغاره کند و از نفسی دم کنار کند و طلب عاقبت استغاره کند و گاه از او میگرد و بوجهی نیست باید
 که بچکس و ان بند و در شاد و غم نخذ و تفریق خاص عام کند و بچکس سلام نمند نه از بلند پر ارباب
 نیازها بلکه از خاکساریها و ذره و ارباب یعنی از بی اعتبارها و گاه حالت دیگر طار میگشت و یک
 ازین صورت که موافق و شت اخراج بر خود قرار گرفت و معتقد خیر الامور اوسطها از کموسید
 افراط و تفریط اندشید و اعتدال امر همیشه طریق مسطر که ستوه ترین طریقت اختیار نمود
 خود را بکلف ضبط کرده با جزوان خزانه بربیت و با جوانان جماله سلوک بربیت و با پیران پیر
 کسیر و اهلها را از خود خورشند میشت از انایان استغاده نمود با جهال خاموش میبود و بر کلام
 علما گوش با هوش می نمود و بچکس بحال این نیاز مندی و شدید دوران ممتد بر همین تیره گذشت و
 جو اختیار این را مطالعه میکرد از دست او گرفته و کلمات او را قافای که او پیش از او می آید که شامل

حاشی
 از این
 روایت

از اول از صفت
 در سخن

در
 در سخن

انواع شیخ و مومنان کونا کونا نوشته است و بسط خیز از شکایت زمانه هم تعلیم و آیه را بدینجا که انما زعمده
 این ساله هاست فقیر که غنی صفت نکند از بزرگ کل پریشان خاطر بود و زبان بیان مذمت
 و مهر سکوت از دهنم برداشت و آینه صفت کوزنار کوبا ساخت و چون از وضع زمانه و زبانیان
 جهان جهانیان و اندویش و بیگانه خصوصا از بیگانگان شنار و دشمنان بیان بکاید خود که دوستان
 صوری و دشمنان سخنان و گفتارشان بگردارشان شناسانست سخت ناخوش و بس آرزو
 بود از دست او بزرگام شده و رسید که گفت نپدشته حالت و حقیقت و زکار و اهل ان آنچه بیان
 واقع و لغز لا مرست هر چه بشنود و آرزو و درق چند سیاه نموده از راستی کم کرده و دروغ افزوده
 تکلف و تعسف و مبالغه و اغراق را کافیه بر باطنی فریاد ز پوست جابه گیر اند و در کور از دم بگریز
 و دوست اند و بد گفتیم بزم زبانها گنگ شود و بیبریم از ان مضیم ترکشت که بود و بعد کارش
 شطری از اوضاع اهل عالم که غیرت بخش و امان دانست و از هر یکی و از بسیار اندکست فروتن
 حوصله در خورشش ز کجایه و انشا بجا میخورد اینجا لال است با اقبال خود مندان و زمین و آینه پریشان
 اهل لغزین که بر کرده خدایند جهان آفرین اندر فرزه گلک بیان سیکر و و سفید تیرتت تقدیم و ما خیر مطاوت
 از همه اصحاب کلمات نمی شود اگر اهل مطالعه و استماع ناوک خنده طعن امیز برده ف عبارت رنند بر جاست
 اما با وجود پریشانی حواس شوریدگی مانع بر رسانی طبع و کوهی فطرت و عدم استعدا و ذوق
 قابلیت اعتراف و ادامید که از سخن صینی و خوده گیری رکند و بر سهو زلال خطا و خلل چون آگاه
 کردند بقلم اصلاح بصلاح آورده اند و غفور سبور اسهل دانند و سیمیم را محم خوانند مقدمه و ربیان شده
 از حقیقت و کیفیت آید و در وضع اهل زمانه آورده آبی که اهل فریض آدمی است چون رحم رود و آبا
 بیامیزد سیره و غلیظ شود مبادی ماید و آزار بجنبش آرد تا چون آب پیز کرد و پس مانند است شود نگاه عضو
 مستمت ماید و در کسروی لشت ماید باشد و در دختر سومی سکم و دستها بر پیشانی و شیخ بر از اولاد
 بیان فراموش کند بد که کوی رکیسه کرده اند و غنم سجلیه زند و بالایی او کرائی و کرمی سکم ماید و در زیروام
 ناری و کشتی و چون است بین تمام شود و نیکام ولادت قاور بر حق و توانای خلق با ب

در این بیان غرض از آن
 و بیان لغزین و مکران
 سخت کشیدن ۱۲

در این نظرات که از آن
 و درین و سلسله و سلسله
 و در آن و حقیقت و حقیقت

باو می بدم مسلط گرداند تا وقت جنبیدن در نزد مسائل آید و تا مگر نکند یعنی بر آوردن حیدر
 بیخ نمید که در شکم بتوان خیال کرد و چون بیرون آید اگر کسی زخم بر روی تنند ما نمی خشک بر روی
 با پوست کنند برابر باشد و اگر بکنند بلاهای کوناگون گرفتار شود و وقت که سگی و سگی
 طعام و تپ نتواند خواست و اگر در سو در ماند تواند گفت و کشاکش نهادن بر دشمن را ازین
 نباشد و بعد معنی ایام شیر خوار که در شفت و انس آموختن و هنر مند شدن و محنت دارد و بر سر زبان
 و در روی سگ افتد و هرگاه بجد طبع و سن تیز رسد اندیشه ال عیال اند و زنان و عمال و
 فرزندان در میان آید و با این همه چهار طبع ضد یکدیگر دشمن با روی همراه بلکه بخوابند و حوا
 و افات عارضی چون بار و کرم و غار و چاه و سر ملو که با و باد و باران و ام و دو کشتن و سخن و انداختن
 و بستن و سب و صاعقه در کین و عذاب پیری و ضعف بدن که زبانان حد برسد میت کفتم تراز
 مرکب باشد ایام پر خرم گفت که پیری پیری بد و عسرت و احتیاج و بیخ قصد مخالفان و باند
 دشمنان صمیمانه قطع با بلاها بسازون در ده بد که سلامت نزدیک ماندن بود ایام حوا
 ایل عصر بر پیش انس جوئی میان این مسو و نفس اماره چون لغبان نعت سر عقیده ملاک و
 هر نفس هوا و هوس از پیش و پس چون نبود کس نفس زن و با این همه خدا تعالی عبادت را
 خواهد و ملک الموت جان و عیال نفعه زمان و شیطان ایمان عباد ایاسه و از عیال و
 اطفال و توابع و لواحق اگر کی بقتضای بشریت مدبر و می ماند و برین گرفتار شود آن
 بدل و سرت کند و با هزاران حسرت و ماسف مال و عیال همه چیز را گذاشتن و شربت ناکور
 با کمیدن فرود کشیدن قطعه در اول چو خاک کنی مال و جمع بیسی رخ بر خویش باید گشت
 پس از پیر آن تا با بد سجده شب رومی بایدت پاس شت بد و زین جمله این حال مشکرت بد که آخر
 بحسرت نباید گشت بد و عذاب و جواب سوال مکرر و تکریر و حسرت حال عذاب حرام در پیش و هنوز وقت
 بهم آمدن بن تصدیع و رفتن بن تکلیف اول ثان مصوت اجزای این اشکال که شرح رفت و فرود عیال
 دشمن بگذرد و بریشان نعت بد و خردمند را علاوه آن جهان خوشبها و میرست که کارها زمانه دون

معنی این سخن
 در بیان این

هر چه قابل کسب است نواز کرامت که از بد خوئی بیاید جوی همه عکس عکس مضموع و مضموع کسبش مومع
 نیز هر شبح است حکیم بود گفته قطعه و هم از کار این فلک گرفت بد که نه عقدش مومع است نه حل
 ایر و روان هر دو مومع بد تیر و زین مشترکی مومع بد چنانکه خیر اسمی است بی مسمی شتر و رخاها و بار بار
 حذر و اربا قطعه هر دو ارکان انجم افلاک بد همه شتر اند بلکه مایه شتر بد چیست عکس مومع و عکس مومع که از
 نام است و نسبت اثر بد سینه صافها گران گرانها از زبان لفظ دوستی تکلف بر زبانها و در بی تکلف
 و لها آن از راه رسم و عادت هم صافها صوت پذیر و این لفظ صوت گیر و آن بعین و نماید و این بمان
 دست و پداز از سنجیدن خرد است و این از شتر بد است آن کاره و این در لیس آن ببرد
 از افراد انسان نمیشود و ازین شخصی از شخاص او جدا و جدا نیست در اصل آن نیست و نیست
 فرد چون همیشه است اندیوسه هم و لها همه غبار و با همه صفا بد زبانها بد لها شام نیست اگر
 در ظاهر موافقانه زبان لفظ دوستی گوید در باطن منافقانه دل کینه جوید از یکی آنچه زبان از بد
 دل از بد و آرد هر چه دل از بد زبان نیاورد شتر سر چه گویند و چند آن در عمل آرد و شتر از بد
 آن سا باشد و در خیر از صد هزار یکی تعین نیاید بدست چندین یوسفان که ک صفت بد
 چندین و نشان دشمن خود و آمار و امانات که بسبب قلت و انش و نقصان عقل نظر شفقت
 باید دید بظرف شهوت میکنند و بر دهل عیوب بصدا آرد بد زرد و در لباس شتر شتر بی کنند و کرا آرد
 کار یکدیگر و در سخن خواطر را سرایه افتخار و مباحثا مانند قطعه خلق عالم وضع گیر و شرف بد
 صغیر کسر همه رخیک نخوت اندر بون بد همه درست شهوت اند سیر بد و این درستان در
 و رفیقان بومع یاران غدا وقت کار تمام جوع غرض همه دروغ گو و بهانه جو و بیگانه خواند
 یک و سخن در سخن اگر بدون استجا ایشان کار سر انجام کرد و مطلب صوت پذیر و همچو کسان
 گرو سیر فرا هم اند و در اظهار صوت مبالغه و اغراق را کار زرد و کینهها ظاهر کنند و کله با و درستان
 در میان آرد و بیا و کفتر احسان ثابت کرد و آنند که کاشن ازین خبر و استی و مال و جان نثار کردی
 که با آن نشاند اما آنچه که این مهم بطریق آرزو و این کام بوفن تمام ماصوت است اگر چه در ظاهر تکلف

بیان
 تاز بون
 بیانی ۱۲

وقت داشتند حال بیکانی بر ششانی نریج و در پیش ازین عیب پوشی را سر تا به دین میباشند و در
 زمان برده در رسم و آیین است پیش ازین موردین بر کارها و نیا معتمد بود و حال امور دنیا
 بر کارهای بن توفیق و در پیش ازین از اصحاب علم شایسته کم واقع میشدند حال آنکه کم اتفاق می افتد
 پیش ازین تحصیل علوم و الهیات درین وقت شرح متین بود و حال برای منصب و جاه بصفت
 تجاری لغت خود درین است پیش ازین جان مال ثار را بر و بگردند حال آنکه مال آرد میریزند پیش از
 فال را با حال موافقت بود و درین عصر گفتار را با کردار مخالفت پیش ازین اهل اسلام در کل
 حلال و صدق مبالغه میکردند و درین ایام مالک نه صبح و شام در حصول مال حرام می تمام نم
 می بردند پیش ازین باس خواطر استرحت میباشند و درین عهد در آرزوی دنیا و دنیا خواهی
 میکنند پیش ازین احسان میکردند و منت میکردند حال آنکه اگر اندک اندک از اینها منت میکردند
 پیش ازین اگر خاطر و کس از بیکدیگر و لال غبار بود همیشه در صفا آن سعی می نمودند و لغات
 بر وفق مبدل میباشند حال آنکه در میان و کس اخلاص که مانند راستی تا باب است کمان میزد
 بگوشتش فراوان است که دست بر میزدند پیش ازین غدر اصحاب جرم می پذیرفتند حال آنکه
 از گناه سواخته میکنند پیش ازین اهل مال محتاج خود مندان بودند حال آنکه خود مندان محتاج
 نماندند پیش ازین ملوک و اماران بهر اران از رسول صحبت نمیداشتند و درین زمان فقر اجویا
 صحبت ایشانند پیش ازین الامتشان بمصداق است کوار بر پیدایشان رحم میکردند و دوست
 نظرشان بر دشمنان است میباشند و محققان و کالان بود حال آنکه بعد مندان ناقصانست پیش
 از ان اقارب و عشاق مدد و معاون بودند حال آنکه پس عیوب اند پیش ازین اگر پاپه و الا در عهد
 قاز میکنند و ز فایده احسان خویش قوم جد جهد مبذول میفرمودند و او حقوق صلح هم
 و غیره بر همه است واجب میدانند حال آنکه قوت و قدرت بهم میرسانند و در استیصال و قتل
 غارت آنها میکردند پیش ازین بر توانائی برادران ناز میکردند حال آنکه از شر آنها احتراز
 می کنند پیش ازین انصاف پیشها و صواب اندیشها همیشه از کرامت و در نظرش من

مجلس کنگره ۱۹۰۹

مجلس کنگره ۱۹۰۹
 وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه

که در وجه کاریم همه به عیب غیرت باز مردان مانند حیا و شرم هم از زنا و زانیان و فتنه است و لها مال ممنوعان
 و قد هها و در طرق نامشروع و عازبانها کویابی غیبت و دروغ همیشه با بیباکی و تقصیرات کوشش است
 نباید شود و چنانکه در سماع کذب و غیبت افسانه و دیگر مزاجات مانند در سماع کلام مجید حدیث و دیگر
 علوم وین نباید همه قائل احوال نماید است همه فاعل افعال ناشایست و در غلط و غیبت بگفت همه تعان
 زمان و در شکر کرد از زنی تکلف همه شیطان و در کار خردان بزرگان و رجس شمسایه همسایه و خرد
 همه از وضع شریف من بوش و ناحق کوش و اظهار حق خاموش همه با کلمه شقاوت و برون و حلقه بند که
 شیطان و گوشت همه از زجر او خاموش همه زبانه و کوه و زور بر همه من همه کند هم با جو فروشن و زنا
 همه غفلت و مشکلا همه با صل و همه تابع عمد با اطل زبکی فرموده که بدعا ختم رسالت و نبوت صلی الله علیه و سلم
 مسیح صیوت راست مرغم است الا معنی هاست یعنی در ایضا بر همه سیرت خرس و خنبر اند و بوزنه صفت همه
 شهوت برست و زیانکار همه غدار و مکار همه مجازا اثر همه حرام خوارم مرم از همه تباها کار و بدکار
 چراغ شان فی نور و خانه شان خانه زبور خوتی شان غده هم سرری تو فین شان همه هم امتاب
 نواینت شان و کسوف و ما سنا اما شان و حشوف لظلم و ل شان سینه هوا و هوس به هرزه کوه
 میان همه جو جوش همه شان با برزق و بوسیلند به همه شان و شان مسلمان پس اند به حضرت اطعم
 گنج مفر ما علیه الرحمه لظلم نفسی با هر که در منجیم به مصلحت آن بود که بگریم به سایه کس فتنهای ندا و
 صحبت کس معی فای ندا و صحبت یکان جهان و رکشت به خوان غسل خانه زبور کشت به بیت
 زنتا که راحت جهان رفت به آهسته مرو که کار و ان رفت به این عوام کال الانعام خرابین کار
 چون کرسنه شوند طعام سیر خورند و چون شهوت غالب کرد و دفاع کنند و چون رخصتم شوند
 ضعیف را بر نجانند و از بای و شتهها و شهوت را هم مطالب اند و دام و راکشان انواع است
 کارزند و ندانند که کا و خور و خون کجاست و رشوت را زن از ایشان ما و ندانند اگر محبت
 که از نایابی حکم کبریت احمد و در کمان برید اول تحقیق و تخمین سبب عیوب آن مرد و مطلع گردید و اکثر از
 خود رشیده و لباس و سستی پوشیده از زبان یکی یکدیگر ظاهر کنند و یکدیگر با همین عهد او را بجا

و در وجه کاریم همه به عیب غیرت باز مردان مانند حیا و شرم هم از زنا و زانیان و فتنه است و لها مال ممنوعان
 و قد هها و در طرق نامشروع و عازبانها کویابی غیبت و دروغ همیشه با بیباکی و تقصیرات کوشش است
 نباید شود و چنانکه در سماع کذب و غیبت افسانه و دیگر مزاجات مانند در سماع کلام مجید حدیث و دیگر
 علوم وین نباید همه قائل احوال نماید است همه فاعل افعال ناشایست و در غلط و غیبت بگفت همه تعان
 زمان و در شکر کرد از زنی تکلف همه شیطان و در کار خردان بزرگان و رجس شمسایه همسایه و خرد
 همه از وضع شریف من بوش و ناحق کوش و اظهار حق خاموش همه با کلمه شقاوت و برون و حلقه بند که
 شیطان و گوشت همه از زجر او خاموش همه زبانه و کوه و زور بر همه من همه کند هم با جو فروشن و زنا
 همه غفلت و مشکلا همه با صل و همه تابع عمد با اطل زبکی فرموده که بدعا ختم رسالت و نبوت صلی الله علیه و سلم
 مسیح صیوت راست مرغم است الا معنی هاست یعنی در ایضا بر همه سیرت خرس و خنبر اند و بوزنه صفت همه
 شهوت برست و زیانکار همه غدار و مکار همه مجازا اثر همه حرام خوارم مرم از همه تباها کار و بدکار
 چراغ شان فی نور و خانه شان خانه زبور خوتی شان غده هم سرری تو فین شان همه هم امتاب
 نواینت شان و کسوف و ما سنا اما شان و حشوف لظلم و ل شان سینه هوا و هوس به هرزه کوه
 میان همه جو جوش همه شان با برزق و بوسیلند به همه شان و شان مسلمان پس اند به حضرت اطعم
 گنج مفر ما علیه الرحمه لظلم نفسی با هر که در منجیم به مصلحت آن بود که بگریم به سایه کس فتنهای ندا و
 صحبت کس معی فای ندا و صحبت یکان جهان و رکشت به خوان غسل خانه زبور کشت به بیت
 زنتا که راحت جهان رفت به آهسته مرو که کار و ان رفت به این عوام کال الانعام خرابین کار
 چون کرسنه شوند طعام سیر خورند و چون شهوت غالب کرد و دفاع کنند و چون رخصتم شوند
 ضعیف را بر نجانند و از بای و شتهها و شهوت را هم مطالب اند و دام و راکشان انواع است
 کارزند و ندانند که کا و خور و خون کجاست و رشوت را زن از ایشان ما و ندانند اگر محبت
 که از نایابی حکم کبریت احمد و در کمان برید اول تحقیق و تخمین سبب عیوب آن مرد و مطلع گردید و اکثر از
 خود رشیده و لباس و سستی پوشیده از زبان یکی یکدیگر ظاهر کنند و یکدیگر با همین عهد او را بجا

در چه رسانند و باه بازیهای بن کمان با کب شرح و هم مطلع همه وزنده پوستین چون سکت همه مردم
 کز ای چون گروهی که توان گفتا خیز ایشان به دراز گوش و کردی سم: اگر اظهار عیوب انسانی
 جنب و سگوه مردم دنیا نهند به نفسی خویش با وجود غره پیره نه از امین عدل انصاف بعید نمود و از تکیه
 بلع و زبان لعیب چو و کله کولی شنا میشود و اول معصیت گوید کرد و نیندیشید هر آنکه سخن را
 بجای برساند که زبان گویان فار و سامع کتک کر بودی اگر بدید و انصاف بر حال خوب دنیا کرید
 و سپه کفن خود دیدن نه ازین گفتگو بار شد و مصلحت نت از بیان اوضاع کوه سیده است از آن منفر
 کردی هر چند خود کامی و بدنامی وستی دین اخلاف از طریق کزین خلاف شرع سنین ای مسلمانان
 احمق و نیندازن سعی که در زمانه سخن زایل و فضائل جا بگذشت و راه سبانی راه اندکدانش
 و کار من کنجانی نذار و زبان و زکار بیان چگونه کی آن لال است حرف را بجای برسم که از خوان
 و شتون عار و عاقل مانند اگر چه شمه از چو کی اطوار از اینجا راجع و زکار که از پندار محض و باید
 و دنیا پرست اند تو امم گفت اما که گویم و چرا گویم مرصع که خود در سرانیم و خود بشنوم به و در دل پر از کوه پرستی
 ست و لیکن انمنوش که زبان را که در مینه بگوشتان ارم به کوه سعادت کند که گوش شود او داشته باشد و
 مثل سیاحان بحر توحید و سیاحان با دیده تفرید و تجردی دل از صحبت این اسیران منصب جاه و پیران
 کزیده راه برادر و بر راه اهل معنی آرد و کجا بخت باشد که طبع پذیرا رهنما او شود و زبان غایت کرمان
 از روشناس که پاس انعام و بجهت سپاس شوق اندوهد غیر رایت و زنا رسیدند و از اختلاط این
 و برانه و نیا نیا معسوم و باطل پرستان از حق دور که کمی از هزاران این کرده شقاوت پژوه و طالع
 ناهل بیاران جهل جاکی طبیعت موجود نیست دل رکنده اند بر سر اگر نیند و قدر کرامی کو هر وقت را
 در یافته از ارتباط این قوم شوم و در نوم بریده براسنی که اید و با صلاح تبا که در از خودی
 فراید اگر خدا میزش اینا را شرح نایم کی از دیگری بر سر زد و محکس با محکس نیا میز و بل نفسی با نفسی
 بستیز و فرموده خواج فیصل عیامن است قدس سره آرزو مندیم که بار شوم نامر اینا را جماعت نباید
 شد و احسان ک و سنی شکر پذیریم اگر کسی بن کند و نیندیم چون بر در اضم بیاید تم نیاید لطمه

کلیه چیزها را در این کتاب
 که در این کتاب است
 که در این کتاب است

کتابت این کتاب در
 شهر تبریز در روز
 پنجشنبه ۱۲۰۰

چون باز محکم مردم درین غارتها میباید و در عالم نه کله در نه پیه و نه یو اس کشین پیش و پس را بر آید
 نکته میم بکسین تا با ذین یوم مردم که دام و داند به کریم که همچنان بداند بی کور و شتابان
 که است به نامهای این مردم است بهان شیر کوسا بدیشیه کرد به بهر همه مردم اندیشه کرد به چشم اندین
 مردک کلاه به هم از برون مروی شد سباه به قول ندیست که نیست تنفسی این در مکان بود
 خود لایه کران بر غاش جو که عباد خصوصشان عصیان کرد و جمعیت لایه از فضیلت ناز
 بجاعت است فرو تهاشین صحبت بود اختیار کن تا مار السن و کهر او نماند به سخن هرگز از همت
 نعت باشد صحبت انبان السن از سلامت و عافیت و درست اگر این بشری بر بخارطم بن
 محققه مطول کرد و در وجود را که با کفنه بیداند و نا نوشته بنخواند این هم وقت نیست و بید را طامیر
 سو و مندینت و التمش دور اندیش مانع است و الا اگر کلمه پسند از نفس الا مر کفنه آید چه خوب که
 سنده خوشتر ام خامه لنگی مذپرو و کا غذا که جولا نگاه سخن است التمش گیر و معند با خیزد و از آسمان
 شکستار بزد و زمین فتنه با آرد و از چرخ انگر با بار و و چهار که زمانه بر سرم نیار و اما چون بان
 از عقل که حاکم ناول است ما بهاران مامور نیست و راتحای آن سعد نور نیست فرود آ
 کیستی بشود هر چه ام چون شراب به از زمان معدوم کشنی در جهان شهاب کیمیت به نوت
 بر او بجا را اعتبار و نیاید و دولت است نطق و در امتکار غرض و این بیان حکام همه بون گیر
 با بیک کشی همیشه به نافع طلب و ظالم برست بویسته در نکایوی کند امر حکام نترود و سر کشی بکویه نترود
 بند و ما از خراج گذاری که وجه سپانی چهار که برقی بیاست و ان جان و مال و ناموس
 و دین است دست باز کشند کمال برهن و محقق هر قوم لبان عافیت ما باب و مفله و
 با بعضی مانند مصیبت لانه و لاکشی نیز از مو شهاب کوسه رفته و زمانه جوهر شناسی از
 دل و دولتندان زمانه رفته بسیار کور و دروغ کور او دست و از مد قابل و طرازانند
 کم کور و محمول کور که سپندیده عقلا و حکماست ناقابل خوانند امر المؤمنین
 حضرت مرتضی علی فرمود رضی الله تعالی عنه او اتم العقل نقصان کلام چون تمام

در معنی تعبیر است

معنی غنی است
 درین

شود عقل و کمال بسند خرد کم کرد. ^{بکلام نیشانی} بیرون سخن بعضی معجزه عقل او تمام کمال باشد بنام
 نقد سخن نغمه دیدی مصلحت و حکمت لب بکشاید و قول منزه هر حکیم است که ال انش انکه اندک گویند
 بسیار شود و هم گفته که در ^{کلام} بسیار کوفی است و قول افلاطون حکیم است که قلت عقل
 او از کثرت کلامش توان یافت مخرج و مجلسی که گوش توان شد زبان سایش به وحدت زبان
 و اثبیت گوش نیز الی است بر آنکه گفتن از شنیدن اندک بود و خصوصاً در مجلسی که ساین نیک بود
 و صدق و که نبینند و هر استیلا نباشد فرود و اما خموش کرد و و مواد ان سخن کند و در مجلسی قاعد
 ایتار نیست به و غافل از آنکه حصول مقاصد بلند و مطابا ارحمید و روشنیدن سخنان خردمند
 هوا خواهد حق کوست و خوشاید در ان خانه بر انداز محسن بر آگری به کماله ندوبس رسول و ولتمدن
 که او را دست هداین خواست پیندا که امرای ستمگازی نصالی توفیق قدر نشا بلند و مراتب ارحمید
 حصول مطالب از بحسب خواه و تیسر جمع لذت و تمیذات را نشاخته و حقوق خلیفه وقت و
 بادشاه زمانه که شرف رضا او بضمین سعاد و وجه او اقسام عشرت و کامران العیون مبدل است
 بجای فاسد توهمی باطل متبصا که در لغنی خود را آرزو قرار داده مرکب مونا ملامت که در حوصله و کا
 سخنچند و قانون عقل و حقا موافق نباشد میگردند و کثرت زین کاسه بر سر خوان تکستن و در محفل تقدیم
 شاعر عرضه تقصیر عمون شعار خود دارند و بر ارضا منته نفس شوم خود که اعدا عدل نفسک صفت
 اوست اگر امر با موکر دهند و بکار مضروب شوند مهم بگردد و را کسا بلکه سبابها اندازند و کابجا پند
 که خونها رنجبه شود و خانه با خراب کرد و در آخر ملک با عالم مضائقه دارند اگر انش فتنه افعام
 باید و ابران زند و اطفا آن گوشند سعادت ابرار منزلت پیش خود را بند و شقاوت ابرار کند
 خود کشند و نیار برین چشم دهند و حکم شیطان را بر حکم سلطان که محسوسیت بر مریضا الهی جل
 در سوره علیه افضل الصلوة و اکل النجات مقدم دارند اللهم احفظنا من افعالهم و اعمالهم و ترا
 بیره را و دیوانیان بیعیان شون شدن اعمال خائن و فرود افشار و بران کار لغین نمون
 در عابا را که ولعبت برود کار اند ^ف آن با خدائرسان فرود سخن وین بدست خود و او و اند

لغات
 تبه انسان شدن
 طه عقون بضم هاء
 پیر و ماور که در ان اثار
 از زبون
 و کابار و ابرار که گویند
 سبک اقا و اول
 و شرم عیاری لوزن
 و سوار شدن
 کت مضائقه تنگ و کلام
 از نفع بند شدن
 و از جا بردن
 طه افعال سخن
 و بیخ
 که افزون و اوان
 از زنی آرون
 مع خودی که زنده
 و اعاط کنند
 و در لغت است

میکردی و چون نیمه راست گرد آید و نیمه دروغ کاش رسد پس بوی رسیدن کون رسیدن بوی
 بود و در آن از دست با همه نند خواب با همان رفیع بود آنچه کار میداد و از آنچه خارید و ستاره
 فروز و زلفش از زمانه و بنود و بی سبب که در آینه تصویر است به راحت و بیخ در خواب بود
 از راحت نشناختیم و از بیخ گنج با نام نماز سر که در خواب نمود این بود که نجاست آید و
 بزکاست که نفسی شاد و زنده راحت و دنیا مانند خواب خوشست نماز و مداوم نظم سر انجام کسی است که از
 وفای کرده است تا پیش نشد سرخوش از جام عشرت کسی به که ناخوش گشت از نماز پس بی نغمه
 هر طرف گلشن کجی که کز کسیت و رتشن ملی به اگر فلک ز می پیش تا سال را زده می نشاند
 و اگر چه بی همتا بود ستاره بکند فرادان عم میسرند نظم چنین است و شوخ کهن که چون بر
 آری از زمین به درین لاجوردی ای می و در به زینال مطرب رسد نو که زمانه غدار و در کارگاه
 نشاد او عم آموه است و شربت او زهر آلود اگر بخاطر ما نشا و سفا سید کظرفی دون که کوشش
 بجام این است فردا از عمر نازد کمال شد مرا یقین به کاتام جز تعهد ناکس مسکند به همت است که نو
 نگار و کله اول از آن جزو پیش از آنکه با برسد و نشسته است کند ارتحت غوت بنجا کلدت اند
 و از غایت آوارگی بر کردی های خورا هم نشاط و وام تواند و میدا بد بکران که ارباب فضل و شرف
 ند چه سد نظم از آن سر و آمدین کاخ و لادینه که چون جا گرم کردی می گویدت خیز به فلک نشو
 نیز از جفا نیست به وفا و طینت این مویفا نیست به رباعی و نیاست که آرام و زبید نیست
 بزکاکام و زبید نیست به بیست یک پیر مظل و ارشیه که با ده بود جام و زبید نیست به وید با از
 بان سینه با از بریان جگر با کباب و خاها خراب اگر خطه از نسیم نصیب می بخشد با حق ن میگرد
 بر و عیش و نیار ایجا نیست و بدی بجز را به یک شرم کور و عمرش در پریشا گشت به هر وسیع و نصیب
 که دیده شود از خور کردن عبده جو جوی می او در سرخ و شاب که شنیده شود از بیدار و روزگار
 بنان فریاد و منظر آشفته خاطر نکدل مذو نهاک به هم وسیع و هم شریف و هم صفا و هم
 نظم چه عقید جفا نیست و قوت سر به کند کار و گیر نماید و کرد بخواند مهر و براند زمین همه کار او

